

Катерина ДАНАИЛОВА (Велико Търново)

ОПИТИ НА БЪЛГАРИЯ ЗА МИРНО УРЕЖДАНЕ НА ГРЪЦКО-БЪЛГАРСКИЯ ВЪОРЪЖЕН КОНФЛИКТ ОТ ОКТОМВРИ 1925 Г.

BULGARIA'S ATTEMPTS TO RESOLVE THE GREEK-BULGARIAN ARMED CONFLICT IN OCTOBER 1925

The events of October 1925 in the region of Petrich are evidence of the military weakness of Bulgaria after its failure in the World War I. The invasion of the Greek army in the Bulgarian territory is the shortest war in the Balkans. Its termination is the result of the rapid and efficient intervention of the League of Nations. The attempts of the Bulgarian border authorities, general headquarters, and the Bulgarian government for peaceful settlement of the conflict gained the admirations of the global community. The events of 1925 are evidence for well protected borders and efficient involvement of international organizations in the Balkan conflicts.

Key words: Bulgarian-Greek conflicts; conflicts in the Balkans; the League of Nations

Най-кратката война на Балканите, известна на повечето специалисти като „Петричкия инцидент“, започва на 22 октомври 1925 г. Конкретният повод за нея е възникналият на 19 октомври 1925 г. пограничен инцидент при Демир капия между часовите от гръцкия пост №69 и българския пост №1. Гръцкият войник навлиза в българска територия, започва да разрушава пограничния окоп и се държи предизвикателно. На направената забележка от страна на българския часови Р. Георгиев гръцкият войник отговаря с изстрел. Нашият войник отговаря на изстрела с изстрел и гръцкият часови пада убит на българска територия. За твърде кратко време инцидентът ескалира и прераства във въоръжен конфликт между двете държави. До този момент обичайната практика при възникването на подобни погранични инциденти е разрешаването им чрез формиране на смесени българо-гръцки комисии за изясняване на причините и отговорностите за тях. Основната причина за неразрешаването на инцидента при Демир капия по обичайния и многократно прилаган способ са влошените отношения между двете съседки.

За гръцките официални власти инцидентът се явява благоприятен повод, за да се пристъпи към въоръжено нахлуване в българската държава с крупни войскови формирования. Част от правителствените и военни среди на Гърция смятат, че за нея не е проблем с нахлуването в България да постигне преследваните (Муравиев 1992: 219–222) военнополитически цели – нарастване престижа на държавата, омаловажаване неуспеха във войната през 1920–1922 г., отклоняване вниманието на гръцката общественост от вътрешнополитическите проблеми в страната. Това

са причини, които подтикват гръцките управляващи среди към агресия спрямо военно слаба България (Йонов 1995: 11–45) след зачестили през 1925 г. инциденти¹ по границата и невъзможност на 3 000 (Йонов 1995: 41) погранична българска стража да опази държавните граници.

Командването на българската погранична стража веднага уведомява инспектора при щаба на армията, полковник Станимиров, който получава телеграмата към 17:00 ч. на 19 октомври (Петров 1994: 138). Той разпорежда незабавно да се влезе в споразумение с гръцката погранична стража за прекратяване на инцидента. На този етап у българското командване липсва съмнение относно прилагането на практикувания способ за нормализиране на обстановката посредством назначаването на смесена комисия, която да определи причините за инцидента. В този дух са опитите на българските погранични власти за двустранно уреждане на инцидента от 19 октомври до гръцкото въоръжено нахлуване в Петричко на 22 октомври 1925 г.²

Началникът на 6-ти пограничен участък полк. Големинов предава на 20 октомври, чрез пост №11 “Кулата”, писмо³ до командира на гръцката погранична дружина в Демир Хисар, в което настоява за издаване заповед за спиране на стрелбата от гръцка страна, за да се създадат благоприятни условия за мирното уреждане на инцидента. При липсата на отговор от гръцка страна на 21 октомври полк. Големинов изпраща втора телефонограма, в която повтаря предложението си и настоява за извършване на аутопсия на трупа на убития гръцки войник при Демир капия⁴. На втората телефонограма не се получава писмен отговор, а на уговорената среща е изпратен гръцки войник, който в 11:00 ч. се явява на пост №11 “Кулата”. Като представител на гръцкия подпоручик П. Кутридис той предава устен отговор, че граничните власти в Демир Хисар са издали заповед за спиране на стрелбата, уведомили са по-горното си началство и изчакват заповед от него⁵.

Разполагайки с наличната документация, включително със заповеди №69⁶ и №79⁷ на министър-председателя генерал Т. Пангалос от 20 октомври 1925 г., при анализа ѝ се налага заключението – дружинният командир П. Кутридис вече е бил запознат със съдържанието на издадените заповеди и поради това не установява директен контакт с полк. Големинов. Такива са заключенията на полк. Недев, началник на първа секция при щаба на армията, в изготвеното от него сведение до секретаря на международната Анкетна комисия⁸.

Постъпки за осъществяване на двустранна връзка правят кап. Ангелов и кап. Николов. На 21 октомври сутринта на граничния пост №1 при Демир капия се явява кап. Ангелов⁹ с надежда да установи контакт с гръцките погранични офицери. На 21 октомври началникът на 2 пограничен подучастък при Марино поле кап. Николов изисква чрез пост №11 двустранна среща с гръцки офицер, но последният не се явил¹⁰.

Българските погранични власти правят опити за двустранно уреждане на инцидента още при възникването му, но на писмените покани за среща с гръцки

офицери се отговаря, “че двама майори ще дойдат”¹¹. На уговореното място за среща при Демир капия до вечерта на 19 октомври не се явява никой.

На 21 октомври, докато началникът на пограничния участък при Демир капия очаква среща с гръцки представители, гръцката войска отново открива огън по българския пост №1 към 14 часа, започва обстрелването на пост №13, а постове №9, 10 и 11 са вече заети от гръцки войници. При тази ситуация стремежът на гърците за ескалиране на възникналия инцидент става очевиден, а усилията на българските погранични офицери да се срещнат с гръцки такива (Рубенов 1942: 94) за нормализиране на обстановката се очертават като безперспективни.

На 21 октомври 1925 г. Щабът на армията нарежда на началника на 2-ри пограничен сектор със седалище в Св. Врач да пристъпи веднага към анкета¹² за изясняване на причините за възникване на пограничния инцидент. На следващия ден в Св. Врач пристига и полк. Банковски, командир на 7-ми пехотен полк. Министърът на войната, Ив. Вълков, в изпълнение на взетото от Министерския съвет решение, заповядва да не се оказва сериозна съпротива¹³ на нахлулите гръцки войски, да се ограничи разрастването на паниката в района, да се предотвратят възможните жертви от българска страна.

Българското правителство и военно командване застават на позицията за мирно уреждане на възникналия въоръжен конфликт. Потвърждение е изпратената до секретаря на СОН – Е. Дръмонд, нота от 22 октомври 1925 г.¹⁴, в която се посочва, че България като членка на ОН е за спазването на чл. 10 и чл. 11 от Пакта, които изискват мирно уреждане на възникналите конфликти между страните членки. Подчертава се, че издадената от Щаба на армията заповед да не се оказва съпротива на нашественика се спазва стриктно от пограничните ни формирования.

Постъпките на българските погранични власти за мирно уреждане на конфликта са налице и след нахлуването на гръцките войски в българската държава. С изпратената на 27 октомври телеграма от заместник-началник Щаба на армията полк. Маринков до полк. Банковски последният се уведомява за исканата от гръцка страна среща в 16:00 ч. на същата дата при българския пост №1, за да се преговаря по опразването на “завзетите” от българската войска гръцки територии¹⁵. Указанията са български офицер да се яви на уговорената среща и вежливо да уведоми гръцкия си колега, че не е упълномощен да преговаря за опразване на “заетите” гръцки територии, защото нито един български войник не е навлязъл в гръцка територия, а що се отнася до въпроса за опразването на българските територии от гръцките войски, то вече е в прерогативите на СОН.

На 27 октомври в 15:40 ч. на пост №1 при Демир капия се провежда срещата, на която от българска страна присъства полк. Златев, а от гръцка страна пристигат пет офицери – полк. Сергиос, кап. Канакис, кап. Пулас, поручик Кокинос и един майор, чието име не ни е известно. С българския офицер пристигат чуждестранни журналисти – Жирандо от Франция, Танхауер от Германия и българските кореспонденти – Григоров, Алтънов и Керекон. Гръцката преса е представена от трима

журналисти, сред които директора на печата в гр. Солун¹⁶. Срещата приключва без постигането на очакваните от гръцка страна резултати, за което свидетелства изпратената от кап. Канакис телеграма до щаба на 3-ти гръцки армейски корпус в Солун¹⁷.

Заповедите и разпорежданията на Военно министерство и Щаба на армията са последователни и категорични по отношение ликвидирането на конфликта, спиране на военните действия, максимално ограничаване на възможните загуби и да не се отговаря на гръцките провокации. Министърът на войната със заповед №714 категорично забранява преследването на агресора при започване изтеглянето му от завладените български територии, българските войскове части да не преминават в настъпление и войските да останат на сегашните си места¹⁸. Донесенията до Военното министерство са, че гърците продължават стрелбата в района на Петричко. В следващата си заповед военният министър, отчитайки възможността за активизиране на военните действия от гърците, заповядва “в случай, че гърците атакуват, нашите части да не оказват съпротива”¹⁹. Това е уникален случай в българската история, когато вместо бой за всяка педя земя се заповядва пасивност. От намиращите се в района на въоръжения конфликт 12 български оръжия не е даден нито един изстрел.

Ведно с военното командване опити за ликвидиране на конфликта по мирен път правят българските правителствени и дипломатически кръгове. Сведението за инцидента при Демир капия се получава в Министерството на външните работи и изповеданията в следобедните часове на 20 октомври 1925 г.²⁰ Главният секретар на министерството веднага прави постъпки пред гръцкия посланик в България с молба гръцкото правителство да заповяда прекратяване на стрелбата и да влязат гръцките и българските погранични власти във връзка с цел да се формира смесена българо-гръцка комисия.

Същия ден гръцкият посланик уведомява по телефона секретаря на българското външно министерство, че гръцкото правителство е уведомено за българското предложение. Главният секретар на Министерството на външните работи и изповеданията повтаря предложението си пред гръцкия посланик, но вместо очакваното прекратяване на огъня при Демир капия стрелбата от гръцка страна се разраства. При това положение главният секретар на Министерството на външните работи за трети път се обръща към гръцкия посланик в София с молба да уведоми правителството си, че България желае двустранното уреждане на възникналия на 19 октомври инцидент и прекратяването на огъня. На 21 октомври Министерството на външните работи и изповеданията дава инструкции на легациите в Рим, Париж, Берлин, Лондон и Букурещ²¹ да уведомят правителствата на съответните държави за направените от българското правителство предложения на Гърция за двустранно уреждане на инцидента. Откритата и принципна позиция на българското правителство и дипломация спечелва симпатиите на европейските държавници и дипломати. Липсата на отговор на трикратното предложение от Министерството на външните работи и изповеданията пред гръцката легация в

София²² е съпътствано с продължаване на огъня и нарастване напрежението по българо-гръцката граница. Сутринта на 22 октомври 1925 г. Гърция предприема преднамереното си въоръжено нахлуване със значителни по състава си въоръжени сили в българската държава. По същото време, убедено в безперспективността на дотогавашните си опити за двустранно уреждане на проблема, на 22 октомври българското правителство отправя молба до дипломатическите представители на Англия, Италия и Франция в София да изпратят свои представители във Военния орган по ликвидацията, които да посетят мястото на възникналия пограничен инцидент.

Изчерпвайки възможностите за двустранно, по дипломатически път уреждане конфликта, на 22 октомври (сутринта) българското правителство изпраща до секретаря на СОН сър Е. Дръмонд вербална нота, в която сезира Съвета за българо-гръцкия проблем и настоява за свикването на извънредна сесия с цел по-скорошното му разрешаване.

Няколко часа след изпращането ѝ в 18:15 ч. на същата дата гръцкият посланик в София връчва от името на своето правителство вербална нота №14751 от 21 октомври 1925 г.²³ В нея гръцкото правителство обвинява България, че носи пълна отговорност за инцидента при Демир капия, който представлява неоспорима агресия на българската армия спрямо суверенитета на Гърция, декларирайки, че то не може да остане безразлично към тази непровокирана българска агресия, то настоява: българското правителство да поднесе официално своите извинения; да заплати 6 милиона драхми за понесените от гръцка страна загуби и жертви. Гръцкото правителство загърбва направените от българското правителство нееднократни постъпки в Атина да се вземат мерки за спиране на престрелката. Българското правителство категорично отхвърля неоснователните гръцки претенции и обвинения на 23 октомври 1925 г.²⁴

За същинските намерения на гръцките управляващи среди може да се съди от факта: гръцката вербална нота е подготвена на 21 октомври, а е връчена на 22 октомври в 18:15 ч. след започването на въоръженото нахлуване в България. Връчената с голямо “закъснение” вербална нота не цели разрешаване на конфликта, а изпълняване дипломатически прием, предназначен за световната общественост.

Предприетата стъпка от България да уведоми ОН изненадва гръцките управляващи среди, те бързо отрезвяват и предприемат мерки за разрешаване въоръжения конфликт. Това обяснява изпратените три последователни ноти – 1781, 1794 и 1815 от 23, 24 и 25 октомври, на които Министерството на външните работи и изповеданията не дава отговор. Основанията за мълчанието му са: дотогавашното поведение на гръцките официални власти; незачитане на многократните му предложения за двустранни контакти; то вече е сезирало ОН.

От гръцка страна се прави опит за мирно уреждане на възникналия при Демир капия инцидент още на 19 октомври 1925 г. – капитанът от пограничната рота заповядва²⁵ на гръцките войници да прекратят огъня и тръгва към българските

позиции с вдигнато бяло парламентърско знаме, но е убит. Гръцкият представител на СОН пледира, че кап. Василиадис е убит като парламентър. Според сведения от нашето разузнаване кап. Василиадис е убит на 18 октомври 1925 г. в едно кафене на с. Порой при свада²⁶. Той се счита за организатор на андартите в района. Международната анкетна комисия отсъжда България да изплати парично обезщетение за гибелта на кап. Василиадис.

Офицерът от 4-ти пограничен батальон С. Филотакис декларира, че на 20 октомври българските войници при пост №1 на Демир капия издигат бял флаг, заблуждават гръцките войници и вместо да прекратят стрелбата продължават обстрела на гръцките позиции²⁷. В изготвено за секретаря на СОН сведение подп. Р. Канаракис твърди, че на 20 октомври следобед на пост №67 е изпратен гръцки офицер да поиска среща с българския командир на този сектор²⁸, но тя е отказана.

След сезирането на ОН от българското правителство и намесата на СОН за разрешаване на конфликта, активността на гръцките официални власти нараства. В заповед от 26 октомври началникът на гръцкия Генерален щаб разпорежда на 27 октомври в 16:00 ч. един офицер от гръцкия Генерален щаб²⁹ да замине за Демир капия и да се срещне с офицер от българския Генерален щаб³⁰. На срещата присъства полк. Златев и това потвърждава кап. Канакис в доклада си до командира на 3-ти армейски корпус³¹, както български и чуждестранни журналисти.

Внимание заслужава дейността на управляващия българската легация в Атина при възникването и времетраенето на въоръжения конфликт Ив. Данчев. През нощта на 20 срещу 21 октомври 1925 г. той е уведомен от българското правителство за възникналия на 19 октомври пограничен инцидент при Демир капия и неговото разрастване. Легацията е уведомена за направените до този момент постъпки от българското правителство пред гръцкия дипломатически представител в София.

На 21 октомври вечерта правителството разпорежда на Ив. Данчев да уведоми правителството на ген. Т. Пангалос, че България предлага да се състави смесена българо-гръцка комисия, която да определи отговорността за въпросния инцидент³² и да се накажат виновниците за него. Управляващият легацията се задължава да уведоми гръцкото правителство за неколкочатните опити на българските погранични власти да установят контакт и се срещнат с гръцките погранични офицери, които не са се отзовали на поканите за срещи. Управляващият легацията трябва да уведоми гръцкото правителство, че е издадена заповед българската погранична стража да не стреля и се въздържа от военни действия, а ангажираните в инцидента “да се защитават само ако бъдат атакувани”³³.

В изпълнение на възложената му мисия Ив. Данчев успява да осъществи две срещи с адмирал Хаджикиряку и една с ген. Т. Пангалос. Първата среща на управляващия легацията с адмирал Хаджикиряку се осъществява на 21 октомври, изяснява се българското предложение за двустранно споразумение като първоначално се спре престрелката по границата и се формира смесена анкетна комисия,

която да установи причините инцидента. Адмиралът е непреклонен в убеждението си, че станалото не е обикновен пограничен инцидент, защото се касаело за едно предумишлено и добре подготвено нападение с части от редовната българска войска³⁴. За Адмирал Хаджикиряку извършеното българско нападение с нищо не е предизвикано от гръцка страна, а проникналите в гръцка територия български войски все още заемат важни стратегически пунктове в гръцката пограничната полоса.

При втората им среща, Ив. Данчев тактично му напомня, че ежегодно по българо-гръцката граница възникват погранични инциденти като този и той не би трябвало да се използва като повод за въоръжен конфликт. Натъквайки се на категоричния отказ на гръцкия министър относно направените от българска страна предложения, Ив. Данчев прави опит да го убеди в лоялността на българските правителства при разрешаването на подобни погранични инциденти, припомняйки за аферата с генерал Зимбракасис³⁵ през 1921 г. Гръцкият министър на външните работи остава непреклонен и отстоява тезата, че назначаването на Анкетна комисия е безпредметно, защото гръцкото правителство е убедено във виновността на българската погранична стража и единствената алтернатива е България “да приеме крайно умерените искания на Гърция”³⁶, които са залегнали във вербалната ѝ нота № 14751.

След проведените два разговора с адмирал Хаджикиряку българският дипломат преценява, че продължаването на разговорите с него е безпредметно и отправя искане за среща с министър-председателя на Гърция ген. Т. Пангалос. Срещата се осъществява на 22 октомври по обяд и трае близо половин час. Позицията на генерала по разглежданите въпроси не се различава от тази на адмирала. Мнението му е, че “гръцкото правителство евентуално ще се съгласи на спира-не на престрелката”³⁷ и провеждане на анкета само при едно условие – българите да прекратят огъня и да се оттеглят от “завзетите” гръцки територии. Според Ив. Данчев дипломатическият спор между българското и гръцкото правителство би бил нескончаем, ако нещата не се изяснят на самото място, където е възникнал инцидента, с което ще се установи и основателността или неоснователността на предявяваните от двете страни искания. Ген. Пангалос изказва съмнение, дали в момента на водене на разговора им войсковите части на 3-ти армейски корпус в Солун не са взели вече предохранителни мерки като резултат от извършеното нахлуване на български войски в Гърция. Два дни преди това той заповядва на 3-ти и 4-ти армейски корпуси да се попълнят и подготвят за нахлуване в българската държава, като в момента на разговора те вече са изпълнили заповедта му за въоръжено нахлуване в България. Прикриването на истината от генерал Т. Пангалос е продиктувано от желанието да заблуди европейската дипломация за същността на предприетото от Гърция въоръжено нападение в България. Проведеният неуспешен разговор всъщност е последната, направена от българското правителство стъпка за двустранно уреждане на възникналия пограничен инцидент. На

23 октомври управляващият българската легация в Атина Ив. Данчев отново посещава гръцкия министър на външните работи Хаджикиряку, за да уведоми гръцкото правителство, че непосредствените преговори между правителствата на двете държави по уреждането на конфликта не могат да продължат.

В изпълнение на получените на 22 октомври нареждания българските легации в Париж, Лондон, Рим, Берлин и Букурещ запознават съответните правителства с възникналия на Балканите гръцко-български конфликт. Дипломатическите представители на Франция, Англия и Италия в София правят постъпки пред българското правителство за взаимно приятелско уреждане на конфликта³⁸ между двете съседни държави. Според изявленията на Ив. Данчев европейските дипломати не скриват одобрението си от разумната постъпка – изпращане на вербална нога до СОН. Според добитите от българската легация в Атина сведения английският и френският дипломати съветват “настоятелно гръцкото правителство да се въздържа”³⁹ от прибързани действия и са против нахлуването на гръцките войски в българската държава. Разностранната дипломатическа дейност на българското правителство сред европейските дипломати и политици спомага за ориентирането им в сложната обстановка на въоръжения конфликт. Представители на европейските държави окачествяват поведението на гръцкото правителство като истерично.

Нарушаването на мира на Балканите от Гърция поражда безпокойството на управляващите среди в балканските държави. Принципната позиция на българското правителство се споделя в публикациите на турската преса⁴⁰ и от турското правителство – на 26 октомври турският посланик в София уведомява министъра на Външните работи и изповеданията Христо Калфов за желанието на турския му колега Тефик Ружди бей сегашния конфликт между България и Гърция да бъде изгладен⁴¹, предлагайки посредничеството си за това. Подобна позиция заема югославското правителство, което съветва правителството на Гърция да се въздържа от прибързани решения и в никакъв случай да не допусне войските му да пресекат гръцко-българската граница, решавайки “да възприеме... поведение на неутрален наблюдател”⁴². В общи линии такава е позицията на съседна Румъния, която предлага посредничеството си⁴³. Българското правителство изказва най-сърдечни благодарности на изявилите желание за посредничество държави, уведомявайки ги, че “очаква със спокойствие справедливото решение на Съвета”⁴⁴.

Своеобразен показател за навременната постъпка на българското правителство със сезирането на СОН е мнението на парижкия кореспондент на атинския в-к “Естия” (Огнище), според който: “Цялото затруднение, в което се намира Гърция в Париж се състои в това, че България първа побърза да се обърне към ОН”⁴⁵. Усилията на българските погранични власти, военното командване и правителството за мирно уреждане на конфликта печелят симпатиите на световната общественост.

БЕЛЕЖКИ

¹ ЦДА, ф. 176, оп. 5, а.е. 258, л. 1, 6, 7, 28, 31, 48, 67; а.е. 269, л. 44, 88, 121.

- ² ЦДА, ф. 176, оп.5, а.е. 224, л.121, 122.
- ³ ДВИА, ф. 1391, оп. 4, а.е. 217, л. 214–215.
- ⁴ ДВИА, ф. 1391, оп. 4, а.е. 217, л. 215.
- ⁵ ЦДА, ф. 176, оп. 5, а.е. 224, л. 445.
- ⁶ Пак там, л. 121.
- ⁷ Пак там, л. 122.
- ⁸ Пак там, л. 444, 445.
- ⁹ **Герински, Ив.** Храбрата защита на граничния пост при Демир капия –1925 год. – ЦВА, Инв. № 8838, л. 4.
- ¹⁰ ДВИА, ф. 1391, оп. 4, а.е. 217, л. 11.
- ¹¹ ДВИА, ф. 1391, оп. 4, а.е. 217, л. 10.
- ¹² ЦДА, ф. 176, оп. 5, а.е. 224, л. 435.
- ¹³ Пак там.
- ¹⁴ в-к Мир, бр. 7599, 23 окт. 1925 г.
- ¹⁵ ДВИА, ф. 1391, оп. 4, а.е. 217, л. 110.
- ¹⁶ Пак там, л. 20;
- ¹⁷ ЦДА, ф. 176, оп. 5, а.е. 224, л. 116.
- ¹⁸ Пак там.
- ¹⁹ ЦДА, ф. 176, оп. 5, а.е. 224, л. 116.
- ²⁰ Пак там, л. 131.
- ²¹ ЦДА, ф. 176, оп. 5, а.е. 224, л. 131-133.
- ²² в-к.Мир, бр. 7599, 23 окт. 1925 г.
- ²³ ЦДА, ф. 176, оп. 5, а.е. 224, л. 277.
- ²⁴ в-к Мир, бр. 7600, 24 окт. 1925 г.
- ²⁵ ЦДА, ф. 176, оп. 5, а.е. 224, л. 227.
- ²⁶ ДВИА, ф. 1391, оп. 4, а.е. 217, л. 167.
- ²⁷ ЦДА, ф. 176, оп. 5, а.е. 224, л. 106, 120.
- ²⁸ ЦДА, ф. 176, оп. 5, а.е. 224, л. 206.
- ²⁹ ЦДА, ф. 176, оп. 5, а.е. 224, л. 115.
- ³⁰ ДВИА, ф. 1391, оп. 4, а.е. 217, л. 119.
- ³¹ ЦДА, ф. 176, оп. 5, а.е. 224, л. 116.
- ³² ЦДА, ф. 176, оп. 5, а.е. 224, л. 464.
- ³³ ЦДА, ф. 176, оп. 5, а.е. 224, л. 464.
- ³⁴ ЦДА, ф. 176, оп. 5, а.е. 269, л. 268.
- ³⁵ ЦДА, ф. 176, оп. 5, а.е. 269, л. 270.
- ³⁶ ЦДА, ф. 176, оп. 5, а.е. 269, л. 270.
- ³⁷ ЦДА, ф. 176, оп. 5, а.е. 269, л. 272.
- ³⁸ ЦДА, ф. 176, оп. 5, а.е. 269 л. 133.
- ³⁹ Пак там, л. 275.
- ⁴⁰ в-к.Мир, бр. 7601, 26 окт. 1925 г.
- ⁴¹ ЦДА, ф. 176, оп. 5, а.е. 223, л. 125.
- ⁴² ЦДА, ф. 176, оп. 5, а.е. 223, л. 117.
- ⁴³ ЦДА, ф. 176, оп. 5, а.е. 223, л. 125.
- ⁴⁴ ЦДА, ф. 176, оп. 5, а.е. 223, л. 115.
- ⁴⁵ в-к Народна отбрана, бр. 1255, 4 дек. 192

ЛИТЕРАТУРА

Йонов 1995: Йонов, М. Българската армия като държавна институция след Първата световна война 1919–1929 г. С.

Муравиев 1992: Муравиев, К. Договорът за мир в Ньой. С.

Петров 1994: Петров, Л. Петричкият инцидент от 1925. – ВИС, №6.

Рубенов 1942: Рубенов, Кр. Октомврий 1925. – ВИС, №53.